

REŞADİYE VE ÇEVRESİNDEKİ ALEVİ OCAKLARI*

The Alawî Hearts in and Around Reşadiye

Hasan COŞKUN**

Öz

Alevî ve Bektaşî geleneğinin en güçlü ve diri olduğu illerden biri Tokat'tır. Tokat'ın sosyal ve kültürel açıdan bu kadar zengin olmasının en önemli sebeplerinden birisi, Anadolu topraklarında ilk Türk yerleşkelerinden biri olan bu sahada, göçebe Türk kültürünün bütün canlılığı ve etkinliğiyle yaşıyor olmasıdır. Bu çalışmada, Alevî kültürünün çok zengin dinî ve sosyal tezahürlerinin yaşandığı Reşadiye yöresinde yaşayan Alevî ve Bektaşî Ocaklarını Din Sosyolojisi açısından inceleme ve araştırmaya tabi tutuyoruz. Bu araştırmamızda genellikle kaynak tarama, gözlem, katılımcı gözlem, mülakat (görüşme) teknikleri kullanılmıştır. Alevî-Bektaşî kültürünün çok zengin dinî ve sosyal tezahürlerinin yaşandığı Reşadiye yöresinde yaşayan Alevî Dedelerinin bağlı olduğu ocakları tespit ettik. Reşadiye Alevî ve Bektaşî geleneğinde çok önemli bir yere sahiptir. Reşadiye ilçesinde yaşayan Alevî toplulukların Türkmen Alevileri olduğunu söyleyebiliriz. Reşadiye yöresinde yaşayan Alevî Dedelerinin bağlı olduğu ocakların tamamının Anadolu'nun İslamlaşması ve Türkleşmesinde önemli katkıları bulunan, "Horasan Erenleri" olarak da bilinen göçebe Türkmen dervişlerinin kurmuş olduğu tekkeler olduğunu tespit ettik. Bu çalışmamızda günümüzde de faal olduğunu gözlemlediğimiz üç ocak hakkında geniş bilgiler verdik. Bu ocaklar; Emir Şeyh Yakup Ocağı, Bostankolu Ocağı ve Kesikbaş Ocağıdır. Dede, Alevî-Bektaşî geleneğinde cemaatin dinî önderidir. Alevî topluluğunda dedenin statüsü üst düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Bektaşilik, Tekke, Alevî Ocakları, Reşadiye.

Abstract

Tokat is one of the cities, where the tradition of Alevî- Bektasi is still strong and alive. In our opinion, one of many reasons why Tokat is rich in terms of social and cultural aspects is survival and vivid existence of Turkish nomadic culture in this region of Anatolia. In this article, from a sociological perspective we have examined and analysed on Alevism and Bektasi hearths, who live in Reşadiye and around, where the tradition has rich social and religious application. In this research, we used the technics that source scanning, observation, participant observation and interview. We have identified hearth system as traditional Alevî organization and investigated Turkmen Alevî hearths in Reşadiye. The said area certainly has a very important place for Alawî-Bektashi tradition. We can say that most of Alevî groups are Turkoman living in Reşadiye district. We have also found out that all Alevî Dede (the spiritual leader) affiliated dervish lodges in the district have been built by nomadic Turkmen dervishes, also known as "Horasan Erenleri", which have significant contributions to the Islamization and Turkification of Anatolia. In this study, we have given extensive information about 3 active Alevî hearts we observed. These Alevî hearts are Emir Şeyh Yakup Heart , Bostankolu Heart, and Kesikbaş Heart.

Keywords: Reşadiye, Alevism, Bektashism, Dervish Lodge, Alevî Hearths.

* Geliş Tarihi: 10.08.2021, Kabul Tarihi: 23.10.2021. DOI: 10.34189/hbv.101.009

** Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, hasanhoca58@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4778-1073>

Giriş

Tokat yöresi Alevi ve Bektaşî geleneği açısından büyük önem arz etmektedir. Tokat ve çevresinde yaşayan Alevi ve Bektaşî toplulukların çoğunluğu 13. yüzyılda bu toprakları yurt edinmiş göçebe Oğuz Türkmenlerden oluşmuştur (Coşkun, 2019, 56). 1344 yılında İlhanlılar'ın hakimiyetinin sona ermesiyle Oğuz boyları Anadolu'nun Tokat dahil çeşitli yerlerinde bağımsız yönetimler kurmaya başlamışlardır. Tokat'ın önemli ilçelerin biri olan Reşadiye, 1380'li yıllarda Oğuz Çepni beylerinden Hacımiroğulları tarafından fethedilmiştir. Daha sonra 1427 yılında Osmanlılar bu bölgeyi ilhak etmişlerdir. Hacımiroğulları'nın fethiyle birlikte bu bölgeye Oğuzlar'ın Çepni, Döğer, Eymür, Karkın, Alayuntlu, Bayındır ve İğdir boyları yerleşmiştir. Bu boylar çoğu yere kendi isimlerini veya fetihle yararlılık gösteren askerlerin ya da komutanların ismini vermişlerdir (Atasoy, 1950, 10-33).

Tokat yöresinde çok sayıda Alevi Ocağı'nın var olduğu bilinmektedir. Tokat yöresinde yaptığımız bu çalışmada yoğunluklu olarak şu ocakların dedeleri ve talipleri tespit edilmiştir. Hubyar Sultan Ocağı, Keçeci Baba Ocağı, Kul Himmet Ocağı, Pir Sultan Ocağı, Güvenç Abdal Ocağı, İmam Rıza Ocağı, Hıdır Abdal Ocağı, Şah Hataf Ocağı, Şah İbrahim Veli Ocağı, Yunus Emre Ocağı, Bostan Kolu Ocağı, Aslında Hubyar'a bağlı olmakla birlikte "Anşa Bacılılar" olarak bilinen Alevi ve Bektaşî dede ve talip grupları bulunmaktadır (Coşkun, 2019, 67-68; Üçer, 2010, 194-201). Tokat yöresinde Alevilik dört ana grupta toplanmaktadır: Bünyelerinde alt kolları da barındıran bu yapılanmada Hacı Bektaşî Tekkesi bağlıları (Bektaşiler), Hubyar Tekkesi bağlıları (Hubyarlılar), Erdebil Tekkesi bağlıları (Erdebilliler) ve Keçeci Baba Tekkesi bağlıları (Keçeci Babalılar) yer almaktadır. Tokat bölgesinde yaşayan Alevi grupların kahir ekseriyetini Hubyar Sultan Ocağı talipleri olan Sıraçlar oluşturmaktadır. Tokat ve çevresinde yaşayan Sıraçlar, Beydili Boyu'na ait saf Türk topluluğudur. Sıraçlar yaklaşık 1.000 yıl önce Horasan üzerinden Anadolu'ya gelmiş ve Anadolu'yu yurt edinmişlerdir. Tokat, Sivas, Çorum, Yozgat ve Amasya'nın bazı köylerinde yaşayan Beydili Türkmenleri için "Sıraç" ismi yaygın olarak kullanılır (Coşkun, 2018b, 145-160; Üçer, 2010, 183-200). Reşadiye ve Niksar ilçelerinin köylerinde yaşayan bazı Aleviler soylarının Oğuzlar'ın Çepni, Döğer, Eymür, Karkın, Bayındır, Beydili ve İğdir boylarına mensup olduğunu iddia etmektedir. Tokat yöresinde Alevi ve Bektaşî geleneğine bağlı köylerde yaşayanların neredeyse tamamı Türkmen topluluklarından oluşmuştur diyebiliriz. Tokat köylerinde yaşayan Türkmen Alevilerinin Alevilik ve Bektaşilik inanç ve pratikleri açısından örnek olabilecek orijinal özelliklere sahip olduğunu gözlemlenmiştir (Coşkun, 2017, 89-104; 2019,60-61).

Reşadiye yöresinde Türkiye'nin her yerinde yaşayan Aleviler için büyük önem arz eden ocaklar bulunmakla birlikte yoğun olarak Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ne bağlı Emir Şeyh Yakup Ocağı, Bostankolu Ocağı ve Kesikbaş Ocağı dede ve talipleri bulunur. Bu ocakların yanında bölgede Hubyar Sultan Ocağı, Keçeci Baba Ocağı, Kul Himmet Ocağı, Pir Sultan Ocağı, Seyit Bilal Ocağı, Güvenç Abdal Ocağı talipleri de bazı köylerde bulunmaktadır.

Reşadiye’de bulunan köylerin 21 tanesi Alevi ve Bektaşilerin yaşadığı köylerdir. Bu köyler; Büşürüm, Beşdere, Bostankolu, Çatköy, Çevrecik, Çakmak, Çayırpınar, Döllük, Dolay, Esenköy, Gökköy, Güllüce, Özen, Öküzlü, Saraykışla, Sazak, Soğukpınar, Yeşilyurt, Toklar, Küçükbesler, Karşıkent’tir. Bu köylerin yanında bir de dönük olarak ifade edilen yani önceden Alevi olup sonrasında Sünni olan köyler de mevcuttur. Darıderesi, Işıklar, Elmacık, Nebişeyh, Hasanşeyh köyleri bu köyler arasındadır (Tan, 2014,153-155). Dönükler olarak ifade edilen köylerde yaşayanlar sonradan Sünni olduklarını kabul etmeyerek bunu kanıtlamaya çalışmaktadırlar.

Reşadiye ilçesi; toplumsal ilişkiler açısından değerlendirildiğinde, ilçe genelinde aile, din, ekonomi, eğitim, siyaset, sağlık kurumlarının kırsal kesimin sosyolojik özelliklerini taşıdığı rahatlıkla görülebilir. Reşadiye ilçesinin kültürel yapısında Alevi ve Bektaşi geleneğinin çok güçlü izleri görülmektedir. Reşadiye ilçesinde kasaba ve köylerin toplam nüfusu 85.366, Alevi olan kasaba ve köylerin toplam nüfusu ise 12.315’tir. Buna göre bölgedeki köy ve kasabalarda yaşayan Alevi nüfusu %14.42 kabul etmektedir (Yılmaz, 2005, 196). Aleviler, şehir merkezinde ve Kayalık Osmaniye; Çamlıca mahallelerinde yoğun olarak yaşamaktadırlar. Alevi köylerinde göç oranı yüksektir. Bu bölgeden göçen Aleviler, özellikle İstanbul İkitelli’de yaşarlar. Burada bu köylere ait dernekler de bulmak mümkündür. Bu derneklerde cem ibadetlerini gelenek ve göreneklerini devam ettirmeye çalışıyorlar.

Reşadiye ilçesinde bulunan Alevi Ocaklarının İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Bu çalışmada, Alevi ve Bektaşi kültürünün çok zengin dini ve sosyal tezahürlerinin yaşandığı Reşadiye yöresinde yaşayan Alevi ve Bektaşi Ocakları, Din Sosyolojisinin metot ve teknikleri açısından inceleme ve araştırmaya tabi tutulmuştur. Bu araştırmada genellikle kaynak tarama, gözlem, katılımcı gözlem, mülakat (görüşme) teknikleri kullanılmıştır. Bu araştırmada, Reşadiye ilçesinin Alevi ve Bektaşi geleneğine bağlı köylerinde bulunan Alevi Ocaklarını tespit etmeye çalıştık. Daha sonra bu dede ocaklarını ziyaret ederek, dedelerle derinlemesine mülakatlar gerçekleştirdik. Dede ve talipler ile gerçekleştirdiğimiz görüşmeler kamera ve ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ocaklar ve ziyaret yerlerinde gerçekleştirilen kültürel etkinliklere katılarak il dışından gelen ocaklı dede ve taliplerle görüşme yaparak bunlardan elde edilen bilgileri kayıt altına aldık. Bu dede ocaklarının kurucusu dedelerin türbelerini ziyaret ederek sosyolojik gözlem yapma imkanı bulduk.

1. Reşadiye İlçesindeki Alevi ve Bektaşi Ocakları

Alevilik’te “ocak” sözcüğü, genellikle “dedenin bağlı olduğu soy” anlamında kullanılmaktadır. Aşiret ise bundan çok daha geniş bir sosyal birimi karşılamaktadır. Durum böyle olmakla birlikte, pratikte iki kavramın birbirleri yerine kullanıldıklarına sıkça rastlanılmaktadır. Daha çok ocakların aşiret olarak nitelendirilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Coşkun, 2019, 25; Güler, 2010, 83). Tüm Anadolu’da yaşayan Türkmen Alevileri, gayri resmi olarak organik bir ağ olan ocak sistemi ile günümüze

kadar örf, adet ve inançlarını yaşatmayı başarmışlardır. Anadolu'daki ocaklar ile Türkmen aşiretleri arasında güçlü bir bağ mevcuttur. Rehber ocakları pir ocaklarına, pir ocakları mürşit ocaklarına, mürşit ocakları da pir-i pirân ocaklarına bağlıdır. Ocaklar, Alevi Türkmen aşiretlerinin bağlı buldukları ana merkezlerdir. Her Türkmen aşiretinin bağlı bulunduğu bir ana ocak bulunmaktadır (Coşkun, 2015,97-117; Coşkun, 2018a, 43-62). Alevilerin bağlı buldukları aşiretin her birinin bağlı bulunduğu bir dede ocağı vardır. Genel aşiret ismi altında adeta konfedere bir yapıda birden fazla daha küçük aşiret veya farklı topluluklar toplanmıştır. Doğal olarak büyük aşiret nüfusları itibarıyla daha küçük olan toplulukların etkisi altına almıştır (Taşgın, 2013, 253). Alevi ve Bektaşî topluluklar cemaat yapılanması bakımından dergâhlar ve ocaklara bağlıdırlar. Toplumsal planda dergâh ve ocak disiplini esastır. Bu organizasyon kutsal temellere dayanmaktadır çünkü bu ocakları oluşturmuş aileler keramet sahibi ululardan gelmektedir. Bu ulu kişiler aynı zamanda İslam Peygamberi'nin ve Ehlibeyt'inin soyuna dayanmaktadır. "Hak-Muhammed-Ali Yolu" olarak adlandırılan ve kutsanan bu yol, Ehlibeyt'e dayanan dede aileleri yani "Ocaklar" aracılığıyla yüzyıllardır süregelmektedir (Yaman, 2006, 56).

Alevi ve Bektaşî toplumunda bu ocaklar, topluluğun inanç merkezi, belli zamanlarda görgü ve sorguların gerçekleştiği, kültürel ve sosyal etkinliklerle toplumun aydınlatıldığı, çeşitli yaptırım, yol ve yöntemlerle sorunların çözüldüğü ve toplumsal ilişki ve işleyişin sağlandığı mekanlar yani kurumsal yapılarıdır (Avcı, 2008, 78; Ünlü, 2017, 99). Bu başlık altında Reşadiye ilçesinin Alevi ve Bektaşî geleneğine bağlı köylerinde bulunan Alevi Ocaklarını tespit ederek bu yörede en çok dede ve talipleri bulunan Hacı Bektaş Veli Ocağına bağlı Emir Şeyh Yakup Ocağı, Bostankolu Ocağı ve Kesikbaş Ocağını ele alıyoruz.

1.1. Emir Şeyh Yakup Ocağı

Emir Şeyh'in kim olduğu, ne zaman yaşadığı hakkında kesin bilgilere ulaşmak mümkün olmasa da halk arasında çok sayıda sözlü geleneğe bağlı söylence ve rivayet anlatılmaktadır.

Reşadiye ilçesinin adını Emir Şeyh Yakup'tan alan mahallede türbesi bulunmaktadır. Emir Şeyh Yakup Tekkesi, Tokat ili Reşadiye ilçesinde bulunmaktadır. Türbe Kelkit çayının güneyinde Reşadiye ile karşı karşıya önü açık meyilli bir arazide tepelik üstündedir. Reşadiye ilçe merkezi ile Karşıkent (Muday) ve Soğukpınar köyleri arasındaki bir bölgede Çermik'i de gören yerdedir. Türbe kitabesinde, "Emir Şeyh Yakup soyca Türk olup Türkistan'ın Modan şehrinde doğmuştur. Doğumu tahminlere göre 1034'tür. Ölümü tahmini kaynaklara göre 1082'dir. Emir Şeyh Yakup hazretleri Türk hükümdarı Alparslan'ın oğlu Melikşah'ın mahiyet emirlerinden Emir Altın'ın oğludur. Babası Emir Altın Erzincan, Erzurum, Sivas, Tokat ve Niksar ile Ordu vilayeti bölgeleri ilk defa 1072 yılında Bizanslılar'dan fetheden kahramandır" ibaresi yer almaktadır. Emir Şeyh Yakup bilgin ve kahraman bir zat olduğu bilinmektedir. İlçe merkezinde bulunan türbe, özellikle bölgedeki Alevi ve Bektaşî vatandaşlar

tarafından sıkça ziyaret edilmektedir. 2015 yılında İlçede bulunan Emir Şeyh Yakup Türbesi yanına Kültür Merkezi ve Çevresi Düzenlemesi temel atma törenine Tokat Valisi, Tokat Milletvekilleri, İlçe Kaymakamı, Tokat Belediye Başkanı, İl Jandarma Komutanı, İl Emniyet Müdürü, Reşadiye Belediye Başkanı, daire amirleri, sivil toplum kuruluş temsilcileri, siyasi parti temsilcileri, Tokat il ve ilçelerinden Alevi Dedeleri ve vatandaşlar katıldı (Erişim Tarihi: 15.05.2021, <https://www.facebook.com/tcesadiye/posts/977159655670376/>).

Burayla ilgili olarak Çevrecik köyü Dede vekili şunları söylüyor: “Türbeleri ziyaret etmek, orada bir araya gelip dua ve ibadet etmek, lokmaları paylaşmak, toplumsal sorunlar hakkında sohbetler etmek, inançsal değerler noktasında hasbihal etmek önemli ve değerli bir geleneğimizdir. Bu önemli geleneğin yaşatılması gerekiyor. Türbelerimizi ziyaret etmek, orada dua ve ibadet etmek bazılarınca Allah’a şirk koşmak olarak anlaşılıyor. Ancak, türbelerde mezarları bulunan ve veliler, erenler, evliyalar olarak adlandırdığımız şahsiyetler, insana ve topluma hizmet etmiş değerli şahsiyetlerdir. Bu zatların naaşlarının orada olması bizler için o kadar önem taşıyor. Bizler için bu türbeler o zatların makamıdır. Ulu zatların makamı, türbesi olmasının yanı sıra dergâh olarak da işlevi olan mekanlardır. Bilindiği gibi dergahlarımızda esas itibarıyla insana maddi ve manevi olarak hizmet sunan kurumlardır. Dervişlerin eğitim gördüğü, açların ve fakirlerin doyduğu, yaşama ve dünyaya dair gerçeklerin konuşulduğu ve tartışıldığı kurumlardır. İçinde türbenin de olduğu bu dergahlara gitmek, orada dua etmek Allah’a şirk koşmak değildir. Orada yatan, topluma ve insanlığa hizmeti olan ulu zatları yad etmek, anmak, onların değer ve doğrularının takipçisi olmak bizim görevimizdir” (K6, Kişisel Görüşme, 23 Temmuz 2020).

Emir Şeyh Yakup Ocağına bağlı dedeler genellikle Soğukpınar ve Karşıkent köylerinde yaşarlar. Emir Şeyh Yakup Ocağı'na bağlı talipler Sivas, Tokat, Niksar ve Reşadiye ilçesinin bazı köylerinde bulunurlar. Emir Şeyh Yakup Ocağına bağlı Behramlı Ocağı dede ve talipleri de Reşadiye'nin merkez ve köylerinde bulunmaktadır. Behramlı Ocağı dedeleri Emir Şeyh Yakup Hazretleri'nin soyundan gelmektedir (K5, Kişisel Görüşme, 30 Temmuz 2020). Emir Şeyh Yakup Hazretleri'nin hayatı ve Reşadiye'ye gelişi rivayetlere göre şöyledir. Eskiden beri ilçede anlatıldığına göre; mezarları birbiriyle aynı hizada olan Hasan Şeyh, Nebi Şeyh, İbrahim Şeyh ve Cimi Tekke evliyaları ve ilçe merkezinde bulunan Emir Şeyh Yakup 7 kardeşlerdir. Emir Şeyh Yakup soyca Türk olup Türkistan'ın Modan şehrinde doğmuştur. Doğumu tahminlere göre 1034'tür. Ölümü tahmini kaynaklara göre 1082'dir. Emir Şeyh Yakup hazretleri Türk hükümdarı Alparslan'ın oğlu, Melik Şah'ın mahiyet emirlerinden Emir Altın oğludur. Babası Emir Altın Erzincan, Erzurum, Sivas, Tokat ve Niksar işle Ordu vilayeti bölgelerini fetheden kahramandır (K7, Kişisel Görüşme, 22 Temmuz 2020). Ocakta anlatılan bir rivayete göre, Horasan'da bir dervişe bağlı olan Emir Şeyh Yakup burada eğitimini alan 90.000 erden biridir. Bu erler Türkiye'ye gönderilirler. Emir Şeyh Yakup Hazretleri ise Reşadiye'nin Çermik kazasına gelir, burada irşat faaliyetlerine devam eder. Bölgenin Müslümanlaşmasını sağlar (K4, Kişisel Görüşme, 21 Temmuz 2020).

Ocak mensuplarınca anlatılan bir diğer anlatıya göre: “o tarihlerde civar ormanlarla kaplıdır. Askerleriyle sefere çıkan padişah Reşadiye’nin Çermik kazasına gelir. Yiyecek bulmak için askerlerini dağa gönderir. Yiyecek bulamayan askerler padişahın yanına gelip “Padişahım yaşlı bir ihtiyardan başka bir şey bulamadık.” der. Bunun üzerine padişah: “ben de bu ihtiyarı bulmak istiyordum derhal o ihtiyarı bulup yanıma getirin.” der. Bunun üzerine askerler yola çıkar ve ihtiyarı bulurlar. Kendisini padişahın çağırdığını söyledikten sonra ihtiyar şöyle der: “Padişahın yanına boş gitmek olmaz yanımda bir hediye götürelim.” Bunun üzerine kılıcını taşa vurur bütün geyikler gelir, en güzel olan geyiği alır ve askerlerle beraber padişahın yanına giderler. Padişahla konuşup nasihat eden bu ihtiyar Emir şeyh Yakup’un kendisidir. Padişah Emir Şeyh Yakup ile konuşurken askerlerinin yıkanması gerektiğini söyleyince Emir Şeyh Yakup kılıcını üç kere taşa vurur ve oradan şimdiki sıcak su olan “çermik kaplıca suyu” çıkar. Ellerin yıkadıkları gibi diğer temizliklerini, banyolarını yaparlar. Padişah bu mucizeler karşısında şaşırır. Şaşkınlık geçince dervişten “ne dilersin benden” der. Derviş: “ben bir şey istemem, dünya malında gözüm yok” der. Padişah olmaz, mutlaka bir şey isteyeceksin. Zorda kalan derviş mademki öyle benden sonra geleceklere bir “Hellelik” ver der. Padişah da Kelkit Çayı’ndan başlamak üzere Mudayı, Soğukpınar’ı da içine alan geniş bir toprağı Şeyh Yakup’a bağışlar (K4, Kişisel Görüşme, 21 Temmuz 2020).

Emir Şeyh Yakup halk tarafından benimsenmiş önemli bir yere sahiptir. Evliya’ya değer vermelerinin sebeplerinden birisi ona kutsallık atfetmelerinden dolayı dualarında aracı olduğuna inanmalarıdır. Evliyanın duasının kabul olacağına ve bu nedenle şifa bulacaklarına inanırlar. Bazı hastalıklarına şifa olacağına inandıkları türbe ziyaretlerini ‘Şeyh Emir Dede’nin yüzü suyu hürmetine’ duasıyla başlatıp amin diyerek bitirirler. Şeyh Emir hazretlerinin Allah’ın sevgili kulu, duasının kabul olduğunu ve sevgili bir eren olduğunu düşünürler. Onu muhterem bir zat olarak kabul ederler. Türbe, her türlü dilek için il içi ve il dışından gelen Sünni ve Alevi vatandaşlar tarafından sıkça ziyaret edilmektedir. Özellikle bahar ve yaz aylarında, daha çok Alevi ve Bektaşî köylüleri tarafından topluca (kadın-erkek) ziyaret edilmektedir. Bu ziyaretler esnasında burada çeşitli dilekler dilenmekte ve kurbanlar kesilmektedir (Keskin, 2000, 218). Dilek dileyen ziyaretçiler, türbenin giriş kapısının solundaki bir taşa taş yapıştırmakta ve dışarıda bulunan ve kutsal kabul edilen sudan içmektedirler. Ayrıca, mezarın ayak kısmından alınan “göher toprağı” hastalar tarafından şifa niyetiyle yenmektedir.

Emir Şeyh Yakup ile ilgili yörede söylenen bir şiir:

Evel Allah dedi kalktı yürüdü

Benim pirim Horasandan gelmiş idi

Doksan bin erinen bile var idi

Benim pirim Horasandan gelmişti

Önünden akıyor Kelkit Irmağı
 Bilene kimyadır otu yaprağı
 Kerameti ile bağladı toprağı
 Karşısına geçer çörmüğün düzü
 Serindir havası tez gelir yazı
 Üstünde kesilir koç kurban kuzu
 Yüksekinde Hacı Sultan erbekler
 Cuma gecesi eyler tevükler
 Başına birikti cümle geyikler
 Yassıtaş üstüne elini çaldı
 Serinin geyikleri geldi dirildi
 Seçti içinden kurban aldı
 Kurbanın kabul olsun geyik etti
 Kemiğini hep bir yere topladı
 Elini çaldı kalk dedi kalktı
 Kalkta dört yanına bak dedi
 Silkinde dağına çık dedi
 Mucize gösterdi Hünkâr önünde
 Hünkâr derki ne var bunun sonunda
 Kavun, karpuz yetiştirdi zemheri ayında
 Benim pirim Horasandan gelmiştir
 Aşığı meletmek pirime huydu
 Aşıklık dediğin böyle bir soydu
 Tekkesini sorarsan namı mırdaydı
 Bunca dertlilere derman verdi

Sefil Mehemmed (Erişim Tarihi:28.06.2021,<http://tokatgundem.com.tr/emir-seyh-yakup-turbesi/25930/>)

1.2. Bostankolu Hasan Halife Ocağı

Reşadiye yöresinde Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ne bağlı Bostankolu ocağı bölgenin en büyük ocağıdır. Türkiye'nin her yerinde yaşayan Aleviler ve Bektaşiler için çok büyük önem arz eden Bostankolu ocağının merkezi aynı ismi taşıyan köydedir. Reşadiye yöresinde Bektaşî yoğunluğu bulunmaktadır. Bostankolu ocağı mensubu yöre Alevileri Dedeci Bektaşî'dir. Hacı Bektaş Veli'yi Serçeşme olarak kabul ederler (Üçer, 2010, 217-218). Bostankolu ocağı için Bostan kulu ismi ile de bölgede tanınmaktadır. Bostankulu Ocağı Dedeleri genellikle Tokat'ın Reşadiye yöresinde, Turhal'ın Yeşilalan ve Almus'un Akarçay köyünde bulunurlar. Bostankulu Hasan Halife keramet göstermiş, Hacı Bektaş Veli Dergâhında kazan kaynatmış, hizmet etmiş ve kendisine bu görev verilmiştir. Bu ocağın talipleri Yozgat, Kayseri, Ankara, Samsun, Sivas, Çorum ve Tokat havalisinde yoğun olarak bulunmaktadır.

Bölgede bulunan Alevi köylerinin çoğu bu ocağa bağlıdır. Bostankolu Ocağı'nın kuruluş tarihi ve süreci hakkında ocağın dedesi Ali Gürel bize şu bilgiyi vermektedir: “İslam tarihi içerisinde pek çok evliyalar, veliler bulunmaktadır. Allah sayısını kıyamete kadar daim eylesin. Çünkü evliyalar Allah'ın bir cüzü, peygamberin bir noktası diye düşünüyorum. Çünkü evliyaullah dediğimiz insanlar Rasulullah Efendimiz'in (sav.) ahlakıyla ahlaklanmış onun yolunda, onun sünnetini yaşamak isteyen güzel insanlar diye düşünüyorum. Bu evliyalardan bir tanesi de evliyaullah-ı ekber olarak adlandırılmış Muhyiddin Arabî hazretleridir. Muhyiddin Arabî hazretlerinin torunlarından bir tanesi de Bostankolu ocağı kurucusu Hasan Halife hazretleridir. Hasan Halife hazretleri birdenbire gelip Reşadiye'nin Bostankolu köyünü kurmamıştır. Onun geliş hikayesi şöyledir.

Hasan Halife Hazretleri kendisi Kayseri'nin Ambar köyünde yaşamaktadır. Orada çiftçilik yapmaktadır. Bir gün tarlasına bostan ekerken iki tane adam gelir “Efendi kolay gelsin, bereketli olsun,” diyorlar. Hasan Halife hazretleri de o günkü terbiye üzerine onları karşılıyor ve “Hoş geldiniz.” diyor. İki adam “Sen ne yapıyorsun burada?” diye soruyor. Cevap veren Hasan halife Hazretleri: “bostan ekiyorum efendim” diyor. Bunun üzerine iki kişiden biri “Git bak bakalım bostan büyümüş mü? diye soruyor. Hasan halife hazretleri ise “Efendim yeni ektim tohumu, hemen nasıl yetişsin? diye soruyor. Bunun üzerine elini torbanın içerisine sokan kişi “bu canlı değil mi, bundan çıkar, sen git bak bakalım bir kontrol et.” diyor. Kontrol etmeye giden Hasan Halife hazretleri bir de bakıyor ki tarlanın ortasında bir kavun yetişmiş, üç tane dal atmış, her dalda bir kavun var. Kavunları koparıyor alıyor geliyor Hasan Halife Hazretleri. Herkese birer tane veriyor, birini de kendi alıyor. Teşekkür eden adamlar oradan ayrılınca Hasan Efendi'nin aklı başına geliyor ve “Bunlar er kişiydi, ben ne yaptım? Orada bana bir keramet gösterdiler ve ben bunun farkına varamadım.” diye eve doğru gidiyor. Hanımı eve misafir geldiğini haber vermek için yola çıktığı sırada, Hasan Halife hazretleri eve geliyor. Hanımı, Hasan Halife hazretlerine: “ben de sana haber gönderecektim iki misafirimiz geldi.” diyor. Bunun üzerine Hasan Halife hazretleri içeriye girip baktığında misafirlerin o keramet gösteren iki zat olduğunu

görüyor. Sohbet ettikten sonra kavunları bir araya getiriyorlar ve kavunları kesip lokma yapıp yiyorlar. Kendilerini tanıtan iki zat “Hasan Efendi ben Hızır’ım, bu da pirimiz Hacı Bektaş Veli” diyor.” Başka birinin yanına gitmek yerine Hasan Efendi’nin yanına gitmelerinin sebebi ise Hasan Efendi’nin soyunun güzel ve mübarek olmasıdır. Hacı Bektaş Veli hazretleri Hasan Efendi’ye “Hasan benden devlet mi istersin, evlat mı istersin, himmet mi istersin?” diye soruyor. Hasan Efendi “Efendim bir de hanıma danışayım.” diyor ve hanımın yanına gidiyor. Hanımı ise Hasan Efendi’ye “Efendi biz devleti ne yapalım, devletimiz bize yeter, evlat istersek evlatlarımız da bize yeter. Biz en iyisi himmet isteyelim” diyor ve himmet istemeye karar kılıyorlar. Hacı Bektaş Veli’nin yanına gidiyorlar ve Hasan Efendi: “pirim biz himmet istiyoruz” diyor. Hacı Bektaş Veli Hazretleri ise “Hasan evlat istersen kolaydı, devlet istersen kolaydı ama himmet alman için dergâha gelmen lazım” diyor. Bunun üzerine Hasan Efendi o yıl borcunu ödüyor, komşularından helallik alıyor, ürünlerini satıyor ve dergâha bağlanmak için yola çıkıyorlar. Hasan Efendi ve karısı Ana Sultan dört yıl boyunca dergâhta bulaşık yıkıyorlar. Bulaşık yıkamalarının sebebi ise Nefs-i emmareyi öldürmek içindir. Hasan Efendi daha sonra aşçı yardımcısı ve en sonunda Hacı Bektaş Veli’nin baş aşçısı olmuştur. Bir gün aşçı yardımcısı gelip Hasan Efendi’ye “Efendim dergâhta odun kalmamış.” diyor. Hasan Efendi de şaşırarak “dergâhta nasıl odun olmaz?” der. Yemeği pişirmesi gereken Hasan Efendi yardımcısına: “siz dışarıda bekleyin ben bu yemeği pişireceğim.” diyor ve içeriye yemeği pişiriyor. O günkü tasavvufi ahlakta pirin yemeğini baş aşçı götürüyor. Pirin duasını alır. Hacı Bektaş Veli orada bekleyen Hasan Efendi’ye döner “evladım bugünkü yemeğin de ayrı bir tat var, yemeğinde cennet kokusu var” diyor. Hasan Efendi: “pirim her günkü pişirdiğim gibi pişirdim” diyor. Bunun üzerine Hacı Bektaş Veli: “bu yemek odun ateşinde değil gönül ateşinde pişmiş, artık elindeki kepeği bırak! çünkü sen himmetini aldın” diyor. Himmetine alan Hasan Efendi, Reşadiye’ye geliyor, Reşadiye’nin Bostankolu mevkiinde ocağını kuruyor. Orada irşada başlayan Hasan Efendi o bölgenin İslam ile tanışmasını sağlıyor. Reşadiye’de Alevilik, Hacı Bektaş Veli tarafından gönderilen Hasan Efendi’nin öğretisi ile bu bölgede yaygınlaşmıştır. Burada uzun müddet yaşayan Hasan Efendi daha sonra köyüne geri dönüyor, köyüne gelir gelmez vefat ediyor ve oraya defnediliyor. Kayseri – Ambarlı arasında medfun olan Hasan Halife Hazretlerinin türbesi oradadır. Hasan Halife Hazretleri gibi kişiler pirdir. Bizim müşidimiz Hacı Bektaş Veli Hazretleri’dir. Şimdiki müşidimiz ise Pirin makamında oturan kişi yani V. Hürrem Ulusoy Efendimizdir. Dede ise Pirin ve Müşidin alt kolunda hizmetli ocağa yolu yürüten her türlü dedelik hizmetini yerine getiren şahıstır (K1, Kişisel Görüşme, 27 Temmuz 2020). Bostankolu köyünde ocağa ait herhangi bir ziyaret mekânı bulunmamaktadır. Bostankolu köyünde yaşayan insanlar Alevi ve Bektaşî geleneklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu geleneksel yapı içerisinde köylünün görgü dediği ve senede bir ya da iki defa yaptığı bir gelenekleri devam ediyor. Bugün buna “adalet divanı” adı verilir. Köylü “görgü” gününde toplanır, kurban keser, yemek yer, köyün dedesi meclis kurar bu mecliste özel sorunlar görüşülüp karara bağlanır,

küskünler barıştırılır, kavgalılar dinlenir, haklı ve haksız oy birliğiyle saptanır, köy meclisi ve dedesinin almış olduğu karara ve yapması gereken bir hükme uymayan kişi köy halkı tarafından dışlanır. Kimse onunla konuşmaz. Düğüne çağrılmaz, bayrama ve cenazesine gidilmez (K1, Kişisel Görüşme, 27 Temmuz 2020).

1.3. Kesikbaş Ocağı

Reşadiye yöresinde Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ne bağlı ocaklardan bir diğeri Kesikbaş ocağıdır. Ocak merkezi Reşadiye'nin kuzeybatısında ilçe merkezine 26 km uzaklıktaki Toklar köyündedir. Köyün eski ismi Gelyeme'dir. 1960'lı yıllarda köylerin ismi değiştirilince, Gelyeme adı da Toklar olarak değiştirilmiştir. Bu ismin nereden geldiği ve köyün tarihi hakkında kesin bilgi yoktur. Köyde cem ritüellerini yaptıkları bir cem evi yoktur. Onun yerine Hasan Dede'nin evinin içinde bulunan "Dede Evi"nde cem ritüelleri yapılmaktadır. Köyde bir cami ve cami imamı mevcuttur. Caminin alt katında bir aşevi bulunuyor. İstanbul'dan gelen talipler özellikle yaz aylarında dede nezaretinde kurbanlarını keserek burada lokma ikram ediyorlar. Kesikbaş ocağı dedeleri Toklar köyündedir. Eraslan soyadına sahip dede ailesinin eski evlerinin kutsal olduğuna inanılıyor ve ocağın merkezi olarak kabul ediliyor. Dedelerin evinde Kesikbaş'a ait kutsal bir emanetin olduğuna inanılıyor. Dede ailesi yeni ev yaptırdığı zaman bu emaneti yeni evlerine götürmek istemişler fakat o gece Kesikbaş rüyalarına girmiş ve tekrar eski yerine konulmaz ise büyük felaket ile karşılaşacaklarını söylemiş bunun üzerine kutsal emanet tekrar ocak merkezi olarak kabul edilen eski yerine götürülmüştür. Bu eve çok sayıda talip gelerek adak kurbanları kesiyorlar (K2, Kişisel Görüşme, 20 Temmuz 2020).

Kesikbaş ocağı dedeleri, Hacı Bektaş Veli'yi pir olarak kabul ediyor. Türkiye'deki bütün ocakların O'na bağlı olduğunu, söylüyor. Veysel Dede şu bilgileri verdi; "Alevi ve Bektaşî ocaklarında posta oturan, irşat eden tüm dedeler, Hacı Bektaş Veli'nin halifesidir. Ocak, Pîr-i Türkistan Ahmed Yesevî Hazretleri'nin Anadolu'ya göndermiş olduğu, pîrimiz, üstâdımız, velimiz Hünkâr Hacı Bektaş Veli efendimizin Kırşehir'in Hacı Bektaş ilçesinde o zaman ki köy, orada başlatmış olduğu, ilim, irfan, irşad dairesinde göndermiş olduğu halifelerini, o halifelerle olan birlikteliğini kurmak için yapmış olduğu sistemin adı ocaktır. Bunu günümüzde şöyle denkleştirebiliriz; örneğin dernekler vardır, derneklerin bağlı olduğu federasyonlar vardır, federasyonların da bağlı olduğu konfederasyonlar vardır. Bunun gibi de Hacı Bektaş Veli efendimiz, her beldeye her bölgeye, ocak sahiplerini göndermiş, bir ocak uyandırmış, bu ocakları da kendisine bağlamış, ki birlik ve beraberlik olsun. Yol sürsün. Gelenek ve inançlarımız böylece devam etmiştir" (K8, Kişisel Görüşme, 25 Temmuz 2020). Hasan Eraslan Dede ocak hakkında bize şu bilgileri verdi: "bizler Kesikbaş Ocağı'na bağlıyız. Bir diğer adı da 'Hünkâr Hacı Bektaş Veli Ocağı'dır. Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den geliyor bilgilerimiz. O zamandan bu yana bilgiler dedeler vasıtasıyla aktarılarak bugüne kadar ulaşmıştır. Kesikbaş ocağının şeceresi de şöyledir; babamın dedesi Hasan dedemden bu ana kadar intikal ettiğini biliyorum. O zamanlar dedeme Bülbül Dede derlermiş. Tokat bölgesinde talipleri çok olan biriymiş

ve çok tanınırmiş. Sivas bölgesinden Reşadiye, Niksar ve Almus'a kadar talibi olan bir ocakzadeymiş dedem. Tarihinin kısaca böyle olduğunu biliyorum. Kendimi bildim bileli iyilik üzerine bir şeyler yapmaya çalışırız. Bizde küslük yoktur. Alevilikte bu böyledir. Hangi ocak olursa olsun ilk öğrendiğimiz şey toplumsal barıştır. Eskiden Alevilik daha iyi durumdaydı millet birbirine daha çok bağlıydı dedesini atasını çok iyi biliyorlardı. Günümüzde sistemler ve teknolojiler değişti, toplum bilgiye kolay ulaşır oldu ve dahası bu durum milleti araştırmadan uzaklaştırdı her duyduklarına inanmaya başladılar sonrasında da dede ocakları değişti. Kimilerinin ocakları söndü tarikati, yolu bilen kimseler kalmadı. Böyle olunca halk farklı bir ocağa biat etmeleri gerektiği halde bunu yapmadı. Asimile oldular. Eskiye göre tabii ki Alevilik inanç ve değerleri zayıfladı” (K3, Kişisel Görüşme, 20 Temmuz 2020).

Sözlü gelenekteki söylenceye göre Kesikbaş Destanı'nın çeşitli versiyonları anlatılmaktadır. Reşadiye yöresinde anlatılan bir rivayete göre; “Günün birisinde bir şehri düşmanlar kuşatır. Zorlu bir çarpışma olur. Birçok yiğit ölür. Savaşın kızıştığı bir an, namılı yiğitlerden biri düşman ordusunun içine dalar. Amacı düşman ordusunun komutanını öldürüp savaşa ve daha çok kan akmasına engel olmaktır. Fakat kolayca ilerleyemez. Gün batımına kadar kılıç sallar. Akşam olunca hem yorgunluktan hem de karanlıktan istifade edip bir kılıç darbesi ile başını gövdesinden ayırırlar. Bu mübarek zatın sadece kellesi kalır. Bu mübarek zat sürüne sürüne Mekke'ye gider. Hz. Ali'nin yanına varır, öcünü almazsa ahirette davacı olacağını söyler. Hz. Ali, Peygamber Efendimizden izin isteyerek, Kesikbaş'la yola çıkar. Yolda Hz. Ali, Düldül ile giderken Kesikbaş'ı kucağına almak ister ama onu kaldıramaz. Hz. Ali kılıcı Zülfikar'ı çekerek Kesikbaş'ın intikamını alır ve gerçek müminleri zulümden kurtarır” (K3, Kişisel Görüşme, 20 Temmuz 2020).

Reşadiye yöresinde Kesikbaş türbesi, bölge halkı tarafından oldukça önemli bir yere sahip olmakla beraber, sıkça ziyaret edilen kutsal bir mekandır. Çeşitli hastalıklardan kurtulmak için veya evlenmek isteyen gençler için bir umut noktasıdır. Günümüzde pek rastlanmasa da eskiden bez bağlamak gibi çeşitli faaliyetler de görülmüştür. Yine köylülerin inanişına göre bu bölgeden ağaç kesmek, bölgede eğlence yapmak uygun görülmez. Bununla ilgili olarak yöre halkından bir rivayete göre, komşu köyden bir kişi buraya odun kesmeye gelmiş ve buradan kestiği odunları evine götürüp kullanmak istemiştir. Ancak buradan götürdüğü odunları yaktığında evinde büyük bir yangın çıkmış ve bütün ailesi ölmüştür.” Bu yangının sebebinin Evliya yanından izinsiz ağaç kesmek ve eğlence yapmak olduğuna inanılmaktadır (K7, Kişisel Görüşme, 22 Temmuz 2020). Reşadiye yöresinde yaşayan Alevi ve Bektaşî toplulukların Kesikbaş Ocağı'nın Hz. Hüseyin'in Kerbela'da katledilmesinin acı hatıralarını içerisinde barındırdığı için çok büyük saygı duymaktadırlar. Ocak merkezinde Hz. Hüseyin'in anısına kurban kesmek isteyenler, onun yaşadığı büyük acıları kalplerinde hissettiklerini ifade etmektedirler.

Sonuç

Tokat'ın Reşadiye ilçesi yani eski adıyla İskefsir Bölgesine de birçok Türkmen akıncı, eren gelmiş ve bu bölgede Alevi geleneklerine bağlı olduğu dergâh ve ocak kurmuştur. Yörede mülakat yaptığımız dedelere göre ocak; aynı düşünceye mensup, aynı gruba mensup insanların bir araya gelerek oluşturdukları teşkilatlanma yani dergah ve tekkedir. Ocaklar günümüzde sendikalar gibi bazı dernek ve grupların teşkilatlanmaları gibi o zamandaki bir teşkilatlanmadır. Ocakların kurucusu 12 imamlar yani Ehl-i Beyt'tir. Peygamber sülalesi Emeviler'den çok büyük baskı ve zulümler görünce Orta Asya'ya göç etmiş ve geleneği, inançlarını gelecek nesillere aktarmak için ocak ve tekkeleri kurmuştur. Bu ocaklar, genellikle Anadolu'daki Alevileri asırlarca koruyan ve toplumsal yaşamın düzenlenmesini ve yaşanan sorunların çözümünü üstlenen bir role sahip olmuştur. Bu ocaklar zamanla değişime uğramış, ocakta doğup büyüyen yeni dedeler kendi adı ile yeni dede ocakları inşa etmişler. Bu dede ocaklarında yetişen dedeler, Alevi ve Bektaşî köylerinde yaşayan talipler tarafından dini ve toplumsal lider, önder olarak kabul edilmiştir. Otoritesini ve meşruiyetini mensup olduğu soyundan alan ocaklı dedeler talipleri için öğretmen, yargıç, şifacı doktor, şair ve din adamı rolünü yerine getirebilmektedir.

Reşadiye yöresinde Türkiye'nin her yerinde yaşayan Aleviler için büyük önem arz eden Alevi ocakları bulunmaktadır. Reşadiye ve çevresinde Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ne bağlı Emir Şeyh Yakup Ocağı, Bostankolu Ocağı, Seyit Bilal Ocağı ve Kesikbaş Ocağı dede ve talipleri bulunur. Bu ocakların dışında bölgede Hubyar Sultan Ocağı, Keçeci Baba Ocağı, Kul Himmet Ocağı, Pir Sultan Ocağı, Güvenç Abdal Ocağı talipleri de bulunmaktadır.

Emir Şeyh Yakup Ocağı ve Bostankolu Ocağının merkezi Reşadiye ilçesinde bulunmaktadır. Ocak merkezleri bu ilçede olmakla birlikte bu ocakların dedeleri genellikle İstanbul'da ikamet etmektedir. Taliplere göre dedeler özellikle yaz aylarında köye gelmektedir. İstanbul'da çok farklı ocaklara bağlı taliplere dernek çatısı altında görgü ve sorgu cem törenlerinde hizmet vermektedir. Kesikbaş Ocağı dedeleri Toklar köyünde yaşamaktadır. Reşadiye yöresinde yaşayan Alevi ve Bektaşî talipler özellikle kış aylarında cenaze, düğün, bayram vb. özel günlerde kendilerine rehberlik yapacak dede bulamadıklarından şikâyet etmektedirler. 1950 yılından bugüne tüm ülkemizde yaşanan göç olgusu ocakzade dede ailelerinin kırsal yaşam alanı köylerden büyük kentlere taşınmasına vesile olmuştur. Görüştüğümüz bazı Alevi ve Bektaşî dedeleri, büyük şehirlere göçle birlikte talipleriyle iletişim kurmakta zorlandıklarını ifade etti. Özellikle yaz aylarında ocak merkezlerindeki ziyaret yerleri büyük kentlerde yaşayan talipler tarafından sıklıkla ziyaret edilerek, dedeler eşliğinde kurbanlar kesilmektedir. Halk dindarlığının en önemli göstergelerinden biri olan ziyaret fenomeni adeta en temel dini görev ve ritüel haline gelmiştir. Reşadiye yöresinde edinilen bilgilere göre Alevilerde her bir dini lider (Dede, Pir, Mürşit), sadece bir ocağa bağlıdır. Ailesi soyca herhangi bir ocağa bağlı olmayan yani soyu Ehl-i Beyt'e ulaşmayan asla dedelik yapamaz. Ocakzade dedeler, istisnai durumlar dışında, kendilerine bağlı bölgeler

ve köyler dışındaki yerlerde faaliyette bulunamazlar. Talipler için de bu durum böyledir, yani babası hangi ocaktan ise çocuklar da mutlaka o ocağın talibi olur. Bazı ocak dedeleri taliplerin farklı ocak dedelerine görülebileceklerini düşünmektedir. Bölgede yaşayan bazı ocakların sistematik olarak yaşamaya devam ettiğini bazı ocakların büyük şehirlere göç nedeniyle dedelik kurumunun tamamen işlevsiz hale geldiğini söyleyebiliriz. Bazı ocaklarda eskisi gibi yetkin, bilgili ve tecrübeli dedeler kalmadığı için ocaklı dede aileleri çocuklarını İstanbul'a göndererek çeşitli dernek ve vakıflarda cem törenlerini yürütebilecek eğitim almalarını temin etmektedir. Bazı ocak dedeleri çocuklarını eğitim almak için gerekirse İran'a göndermek istediklerini ifade etmişlerdir.

Bölgede ziyaret ettiğimiz Alevi ve Bektaşî köylerinde yaşayan dede ve talipler; gelenek, görenek ve inançlarının yavaş yavaş unutulmaya yüz tuttuğunu ve gelecek nesillerin bu bağlamda ciddi sorunlar yaşayacağına dair görüşlerini ifade etmektedirler.

Kaynaklar

- Atasoy, Ali Rıza. *Reşadiye İlçesi Halk Kitabı*, İstanbul: Milli Mecmua Basımevi. 1950.
- Avcı, Ali Haydar., “Pir Sultan Ocağı”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2008, 46, 77-96.
- Coşkun, Hasan.. “Kangal ve Çevresindeki Alevi Ocakları”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2015, 75, 97-118.
- Coşkun, Hasan. . “Tokatlı Alevi Dedelerinin Alevilik ve Bektaşilik Anlayışına Sosyolojik Bir Bakış”, *Turkish Studies Dergisi*, 2017, 12/27, 89-104.
- Coşkun, Hasan. “Alevi ve Bektaşî Geleneğinde Dedelik Kurumu (Sivas Kangal Türkmen Alevileri Örneği)”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2018a, 85, 43-62.
- Coşkun, Hasan. “Tokatlı Alevi Dedelerinin Düşkünlük Anlayışına Sosyolojik Bir Bakış”. *Turkish Studies Dergisi*, 2018b, 13/25, 145-160.
- Coşkun, Hasan. *Anadolu Aleviliği'nde Dedelik Kurumu, Tokat Yöresi Örneği*. Ankara: İlahiyat Yayınları. 2019.
- Güler, Sabır., “Dersim Tarihinde “Ağuçan Ocağı”: Kimlik ve Etki”, I. Uluslararası (Dersim) Tunceli Sempozyumu, Tunceli, 2010.
- Keskin, Y. Mustafa., “Tokat Yöresindeki Sünnî Ve Alevi Topluluklarında Halk Dindarlığının Bir Boyutunu Oluşturan Ziyaret İnanç Ve Uygulamalarındaki Benzer Ve Farklılıklar”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2000, 5, 209-227.

- Tan, Abbas. *Türkiye Geneline Alevi Köyleri*, Ankara: Ürün Yayınları, 2014.
- Taşğın, Ahmet. *Dile Gelen Alevilik*, Konya, Çizgi Kitabevi, 2013.
- Üçer, Cenksu. *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik*, İkinci Baskı, Ankara:Ankara Okulu Yayınları, 2010.
- Ünlü, İhsan. *Alevilik'te Dedelik ve Ocak Anlayışı "Tercan Örneği"*, Ankara, 2017.
- Yaman, Ali. *Kızılbaş Alevi Ocakları*, Ankara: 1. Baskı, Elips Kitap, 2006.
- Yılmaz, Nail. *Kentin Alevileri Reşadiye İkitelli Örneği*, İstanbul: Kitapevi Yayınları. 2005.
- (<http://tokatgundem.com.tr/emir-seyh-yakup-turbesi/25930/ErişimTarihi:28.06.2021>).
- (<https://www.facebook.com/tcresadiye/posts/977159655670376/>, 15.05.2021).

Kaynak Kişiler

Ek: Kaynak Kişiler Tablosu

Kişiler	Yaş	Cinsiyet	Meslek	Görüşme Tarihi	Yerleşim
K1	55	Erkek	Memur	27 Temmuz 2020	Tokat
K2	67	Erkek	Emekli	20 Temmuz 2020	Toklar Köyü
K3	91	Erkek	Çiftçi	20 Temmuz 2020	Toklar Köyü
K4	43	Erkek	Çiftçi	21 Temmuz 2020	Reşadiye
K5	55	Kadın	Memur	30 Temmuz 2020	Reşadiye
K6	45	Erkek	Çiftçi	23 Temmuz 2020	Çevrecik Köyü
K7	68	Erkek	Emekli	22 Temmuz 2020	Çevrecik Köyü
K8	57	Erkek	Çiftçi	25 Temmuz 2020	Toklar Köyü